

deljenje sedanjih slovenskih pokrajin v Norikum in Pannonio poznal, zato je njegova svedočba važna, ker priča, da so Noričani se nekda Tauriščani zvali. Druge Tauriščane postavlja tudi na ustje Save in Drave, ker „mons Claudius“ druga gora biti ne more kakor pogorje, katero se od Verovitice do Vinkovc vleče in se do tje veli Krudia, od enod pa se razteguje doli do Zemuna in se je pri Rimljanih velelo „mons albus“; današnji dan pa mu pravijo Fruška gora.

Tukaj so tedaj Tauriščani stanovali; kar tudi ta okolščina poterjuje, ker jih je Boerabista na Tisi potolkel. Tu so mejašili s Skordiščani, kateri so od gore „mons Skardus“ (sedanji Argentaro in perserinsko pogorje) do podnožja „montis Claudii“ razširjeni bili.

Čeravno sta oba roda po jeziku različna bila, vendar obéh ime pomeni edino, in je vzeto iz znamenkov nju naj višjega božanstva.

Nar višje božanstvo britanskih Celtov se je velelo Hu (izgovorjaj Hy). Ker pa so se britanski Celti iz Gallie naselili v Britanii, je gotovo Hy naj višje božanstvo vsih Celtov bilo. „On se imenuje življenje vsega, kar je na svetu; njegova pot je luč, večji je kakor vsi svetovi (glej: Jolo Goch v „Davies Mythology“ str. 108). Ime njegovo pomeni „Ausbreitungs- und Durchdringungskraft“ kakor Owen (Diction pod besedo Hu) razlaga; ali jaz mislim, da Hu ni druga kot Huan, kar v vališkem narečju solnce pomeni. (Mone Gesch. d. Heid. im nördl. Europa II. 497.) Njegov symbol je bil bik, celtiški tarw. Iz tega znamenka vidimo, da Hu ni druga kakor solnce, ker se je v vsih bogočastjih starih narodov solnce pod podobo ura — tura — vola — bika zaznamovalo. Kakor je parziški Mithras, kterege zaznamek je tudi bil tur, umreti mogel, tako je tudi Hu umerl in se v smerti velel Aeddon in je postal sodnik mertvih. V tem odnošenju je podoben Živat, kter je pri Indih in Slaveh tudi kot solčno božanstvo in kot maševavec mertvih časten bil. Po tem biku (tarw), znamenju naj višjega celtiškega božanstva, so celtiški Tauriščani ime svoje prijeli in tudi svoje poglavitno mesto (Taurunum) po njem imenovali. Ali tudi gornji Tauriščani, prebivavci karniških in noriških planin, pozneje pod občinskimi političnimi imeni Norčani poznani, so imeli bika *), ker so bili večidel Živa-iti, za znamenje in njegovo poznamljenje je bilo po raznih narečjih Ur, tur, tor, tar, ter. Ker pa celtiški tarw in slovenski tur, tor je enako latinskemu Taurus, so za obojni rod Rimljani rabili poznamljenje Tauriscus. Ime Tauroi je že Štefan byzantinski (glej: Steph. Byzant. de urbibus, vox Ταύροις) od tura — bika izpeljeval, in to je naravnije, ker je vsako iz Azije se preselivše večje pleme že gotovo ime národno seboj

*) Ker je po indiškem bogočastju bik podoba vis generativae, je gotovo se pri noriških Slovencih bik tudi velel Sava. V slovaškem jeziku se je to poznamljenje še ohranilo. Kakor beli ali modri bik, Živatov simbol pravosti (virtutis od sanskritskega nar, naras, vir, od kodar slovenski nrava, virtus) in pravičnosti in čednosti, ima svojo koreniko v glagolu dhru ali dhar, befestigen, halten, dhartis, Festigkeit, in s svojim poznamljenjem izrazuje pomen pravne moči, tako je brez dvombe pomen vis generativae savas prinesen bil na simbol te rodivne moči na bika, in tako zapopademo, zakaj se je pri Slovcih še ohranilo imenovanje Sava, Savka za bika. Tudi Surya ne pomeni v indiškem samo solnca, temoč tudi bika v zodiaku. Tako reke Sava, Sura (o — u), Drava, Mura so vse dobile basnoslovske imena in so sestre rek Štira in Volge. Na Koroškem se najde potok z imenom Varunec od Var, ver, ber, berun. Da pa bi še slednjo dvombo nevernim odvzeli, rečemo še, da tudi Kelti so dajali rekam ime bika. V celtiškem jeziku se bik tudi veli Mohyn ali Moyn, in je bil attribut nar višjega celtiškega božanstva Hu; po njegovem simbolu so

prineslo, ne pa še le jemalo od krajev, v kterih je prebivalo.

Tudi to je jasna resnica, da so stari narodi vodam in goram, mestom in zemljam radi pridevali imena svojih božanstev in njihovih znamenkov. Ime in rod celtiških Tauriskov sta zginila; od slavenskih še živijo slavni polomki, čeravno ne že več v vsih straneh svoje prvotne domovine, in ime se je ohranilo v današnjem poznamljenju Tyrol — Turol, to je, turova zemlja. Celò oblika je čisto slovenska, primeri verhol, mozol, urbol, mertvol, kozol itd. Tudi v imenu Stirsko je očito *) ime Tauriskus. Sthiras pomeni v sanskritu bika, in gotovo je še to poznamljenje starim Noričanom navadno bilo, kakor dosti besed še nabajamo na rimsko-slovenskih spomenicah, ktere niso več med slovenskim narodom znane, in le iz sanskritskega svoje porazumljenje dobivajo. Plini (lib. III. cap. 23.) pravi, da je Tauriščanom Noreja pokončana bila. Noreja, katero ime se tudi kot ime božanstva nahaja, pa je indoslavenska boginja, tedaj vendar nikdo ne bode mogel slovenčnosti Noriko-Tauriščanov tajiti. Razlaganje te boginje bo prinesel tretji članek.

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Rusovske luke ob izhodnem morju.

Ker se ravno zdaj bližajo angleške vojne barke tistim lukam, kjer stoji naj večja moč rusovskih bark, bi bolj natančen popis teh barkostaj utegnil vseč biti bravcem, ki se radovedno ozirajo na rusovsko vojsko, ktera bo na teh krajih gotovo gromovita in važna za izid rusovsko-turškega razpora.

Koróna (Kronstadt), Sveabor in Reval so tri naj imenitniše stanišča za rusovske barke na izhodnem ali baltiškem morju. Navadno bivata v Koróni 1. in 2. razdelk, v Revalu 3. razdelk njih brodovja. Stanišča v Koróni in Sveaboru so sila močne morske tverdnjave; vse južno primorje izhodnega morja pa se ne more nikakor braniti sovražnemu napadu. Pri luki v Revalu ste scer dve tverdnjavi, pa ste stare poderotine, ravno tako kakor ondašnje nekdanje kosarne. V Rigi je tudi obzidje, pa je po starem napravljeno in brez vse moči. Baltišport (med Revalom in Habsalom) je imel tudi vojna luka biti, pa je sedaj ravno tako zanemarjen, kakor Vindav, kjer je luka po pripravah za vodne zidanja tako s peskom zasuta, da prave barke ne morejo več va-njo. Baltišportu nasprot leži Gustavswärm na finskiem primorju, pa ta morska tverdnjava je tako na samem, da za vojsko nima velike važnosti.

Toliko imenitniše mesto za vojsko pa je Koróna, po celem svetu slavnoznaná morska tverdnjava in luka,

kerstili reko Moyno, današnje Main. Tako terdi visokoučeni Nemeč Mone v knigi „das Heidenthum im nördl. Europa II. 488, 489“ nota.

Da pa bi nam nasprotniki ne bi prišli z besedami: „Das kann ein gemeinsames indoeuropäisches Sprachgut sein“, jih prosimo: naj nam dokažejo, ako v kterem drugem jeziku najdejo poznamljenja Nundi — Mundi, Dherma — Terma, Kala — Cela, Muri, Sava, Sura itd. za bika, kakor v sanskritskem in slovenskem, in po tem odstopimo od svojih terdenj. Koliko mi celtiški jezik poznamo, ima ta jezik dosti semitiških življev zraven indiških, in vredno bi bilo, da bi nam kateri jezikoslovec kritično razločil: kolikor je semitiškega, koliko indiškega.

*) Tudi učeni Nemeč dr. Fr. Nork je tega mnenja, daje Štirsko dobilo ime od štira — tura, rekoč prevažne besede: „Da in neuester Zeit Steiermark (Styria) als eine ursprünglich von Slawen bewohnte Provinz erwiesen wurde, so könnte es, wie Thüringen in Sachsen, vom Stierkultus seinen Namen erhalten haben. (Nork Etymolog. symbol. mytholog. Realwörterbuch IV. 326. Pis.

ktero pokončati in v kratkem Rusom (?) vzeti, si je angleški admiral Napier naj prvo namenil. Celi otok (ostrov) se imenuje tako še le od leta 1721, ko je zidano bilo mesto Kronstadt (Korona); pred se je imenoval Ričar ali Retusari. Tisti del (proti jutru) tega otoka, ki se je vzdignil naj poprej nad morje, obstoji iz ilovnatega, pešenega in apnénega sveta z gnojcem, kakor bližnja suha zemlja; proti zapadu je zemlja zlo rodovitna, in pomólek (Molo), ki pelje k svetilniku na severno-zapadni strani, polajšuje na tem mestu naplavenje sveta očitno. Proti zahodu je svet tako znižan, da je konec suhe zemlje skor zmirom pod vodo. Morje krog celega otoka je sila plitvo, in tako je sem proti ingriškem in tje proti finiškem bregu. Med ingriškim bregom in med otokom je nalašč izkopana struga, ki je edina pot za barke, pa je zlo ozka, in voda v nji je k večjem le 5 sežnjev globoka; ker se verh tega še rada po hudih viharjih zasipa, jo je neprenehoma trebiti treba. Ne deleč odtod je car Peter I. leta 1703 sozidal grad Kronhlos (Kronschloss) na južnem bregu otoka. Ta grad je sedaj tako rekoč središče tverdnjave, ktere nasíp s kazamatami se ravno počez otoka vleče. Tikama tega grada se derži proti izhodu luka, na 3 oddelke razdeljena in s kamnitnim in lesenim ogradjem obdana; eden teh oddelkov je postaja za kupčijske barke, druga dva, posebno pa tisti, ki je nar širji, sta stanišče le vojnemu brodovju.

Nasproti vojni luki so žagarnice in velike poslopja, kjer tešejo čolne in jambore, tkejo vože, izdelujejo orodje in vlivajo topove, kjer so spravljene jambori (jaderne drevesa), tū je učilnica za mornarje, pet kosarn in pohištvo morskoga vojskovodstva. Zad tverdnjave je malo mestice Koróna, ktero leži na tistem koncu otoka, kateri gleda proti Petrogradu, in ki je tudi od te strani obdan s tverdnjavam enacimi kosarnami in družimi vojnimi poslopji. Unkraj omenjene ozke struge se naravnost iz morja v podobi dveh stolpov dvigate dve tverdnjavi, ena Nikolajeva, druga Katarinina imenovana; povsod je po 4 do 6 verst topov, ena nad drugo, nastavljenih. Sicer pa še od družih strani molijo tū sem morivne žrela topov tako, da nobena barka ne more skozi to strugo, da bi je krogle ne razdjale na male kosce.

Število vojakov v Koroni znese okoli 35.000 mož, med kterimi sta pa le dva bataljona pravih vojakov; blizo 10.000 je taci, ki so obsojeni za delanje v tverdnjavi in ki prebivajo v posebnih jetnišnih kosarnah.

V to tverdnjavo z barkami priti je po vsem tem, kar smo zdaj slišali, zavolj edine ozke poti v iztok Neve, sovražniku skor nemogoče, ako bi mu tudi armada na deželi od ingriškega brega na pomoč bila. Če pa sovražnik premaga to pot, potem je tudi glavno rusovsko mesto Petrograd zgubljeno, ker ta tverdnjava ni kos dandanašnji izurnosti vojaški braniti se, ako se sovražniku le ne smili mesta pokončati.

Sveaborg je luka poglavnega fineškega mesta Helsingfors. Helsingfors je sicer tudi tverdnjava, pa leži tako delječ od morja, da za morsko vojsko nič ne izdá. Luka Sveaborg pa je ograjena tako od 8 na skalovje ležečih tverdnjav, da se je pred malo leti še nepremagljiva mislila, al dandanašnji je tudi umetnost razrušenja in pokončanja takošna, da se hudemu napadu bo težko branila. Ta luka je v pribežališče vsakemu brodovju kaj imenitna, kjer je lega nje izverstna in voda globoka. Al ker skale molé v morje, je posebno za velike barke ob viharjih pot zlo nevarna. Zato tudi tukaj le tiste barke 3. razdelka ostajajo, ktere v Revalu nimajo prostora. Posadka te luke so večidel le vojaki za po suhem.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Koroškega 30. marca. V Marija-jezerski fari na Prevalu, kjer so slavno znane fužine, ki pri očitni skušnji za nar boljše spoznane železnocestne šine delajo, se je nova šola osnovala. Krasno poslopje veljá nad 10.000 fl. st., v jeseni bota dva učitelja šolo pričela, ktere je bilo neizrekljivo potreba, zakaj fužinskih in rudarskih otrok je blizo 200, ljudi pa pri plavžu in primogovnicah nad 2000, — pol drugi milion dnarja se na leto tukaj spečá. Pri fari so že veliko let zavoljo šole komisionirali — zakaj staro stanje pa tudi uk je spoznano v škofii nar slabiji — zadnjič pred dvema letoma. Nadčelnik je v imenu fužinskih posestnikov obljudil apno, železo in opeko, — al župan se oglasí: „letos še nemoremo zidati“. in tako je celi fari nar manj 2000 fl. k škodi, zakaj Preval ima zdaj lastno šolo, in fara si jo bo vender le tudi staviti morala. — Pričakuje se, da bota že izvoljena učitelja (plača njima bo 800 fl.) tudi pri službi božji prostovoljno pomagala in petje povzdignila, zakaj poje se zde, da je joj! Tudi v Gutštajnskem tergu je ravno tako slabo petje, kjer clo babilonsko krožijo, pri žegnu jo latinsko, pred pridigo slovensko in med sv. mašo nemško derejo, da je kaj!

Preslavni misionar in škof g. Fr. Baraga so se 29. marca skoz Drauberg, Labod in Š. Pavl v Šent-Andrež pripeljali, kjer sta jih dva brata kaplana g. Jože in Juri Reš-a pričakovala*); pojmeta ž njimi v Ameriko. Tako grejo zdaj spet trije duhovniki Lavantinske škofije v Ameriko, tretji je g. Jože Veuc, kaplan v Žavcu na Štajarskem. Bog jih spremlaj! — Ozimina pri nas prav lepo kaže, in dobro leto obeta. Sušec zmirom praši, to je prav; naj le tudi april deží in maj hladí, da bojo žitnice, parne in kleti polni!

Marsikaj družih prigodb bi imel še iz naših krajev pisati, pa bravcov bi menda ne razveselel, zadetih pa tudi ne zboljšal. Zato z Bogom! Cvetko.

Iz Maribora 1. aprila. Včeraj ob pol dveh so se iz sv. Andreja (labudske doline) v Maribor pripeljali prečastiti škof Friderik Baraga; 12 mašnikov jih je pričakovalo. Priljudno njih obnašanje in v resnici apostolska prostota se je vsim kar hitro v serca vtisnila. Našli so škof tukej več svojih rojakov, tako g. Čebaška, dušnega pastirja tukajšnega vojaškega odhranišča, s kterim sta nekdej v Metliki skupej kaplana bila. Razun tega sorojaka so svitlemu škofu tudi se poklonili tukej živeči Kranjci, kakor g. dr. Dolar, medicinalni svetovavec, g. dr. Andrioli, državni pravdnik, g. dr. Traun, advokat, in več družih. Vsakega so bili veseli in so ga v milem domačem jeziku nagovarjali. Vidil sem pri tej priložnosti, da jim je materinski jezik nar ljubši, ker so tako radi v njem kramljali. Tudi zdravico pri obedu, ki ga je njim na čast gosp. fajmošter tukajšne slovenske cerkve napravil, smo jim po slovensko napili, da naj jih mili Bog dolgo ohrani v ponos domovini in v časni in večni blagor Indijanom ameriškimi! Med zvonjenjem in množico ljudstva, ktero je hitro njihov prihod zvedilo, so nas blagoslovivši zapustili in se odpeljali v Gradec, kjer, kakor za gotovo zvémo, jih bodo štajerski in kranjski Slovenci lepo dočakali in svoje počtovanje očitali. Ti pa, draga sestra Kranja, ponosi se s svojim sinom in rodi več enacih žlahnih sinov, kteri delajo za časno in večno srečo človečanstva, in čeravno zunaj domovine živijo, vendar ne zametavajo svojega materinskega jezika, temoč skerbeči še za njegovo izobraževanje in da bi se obogatilo slovstvo domače, pišejo

*) Gospoda Reš-a nista Krajnea, kakor je bilo v „Novicah“ undan rečeno, ampak sta Korošca; tudi g. Arko ni šel z gosp. Baragom, in g. Pirc pojde menda še le za njimi.